

VARFÖR LÄSA PLUM PÅ SVENSKA om man är fena på engelska?

Tomas Prenkert nov -17

Wodehouses underbara språkbehandling, formuleringar och ordlekar har använts som argument för att han egentligen bara kan uppskattas fullt ut om han läses på originalspråket.

I Jeeves 2000 drog Bo Westin en lans för att läsa Wodehouse i Birgitta Hammars översättning och skrev: *Sedan mina språkkunskaper lämnat skolstadiet har jag läst den här boken (Farbror Fred i vårhumör, min anm.) både på engelska och svenska flera gånger och kunnat konstatera att den svenska versionen är minst lika rolig som originalet.* Jag vill bidra med ytterligare några lansar som består av exempel på Hammars formuleringskonst.

Hammar var ofta ganska fri i sina tolkningar. Givetvis finns det formuleringar hos Plum som är närmast oöversättliga. Men omvänt finns det också en hel mängd formuleringar där Birgitta Hammars svenska version faktiskt överträffar Plums original, i varje fall i mitt tycke. Detta är ett starkt skäl att läsa Plum på svenska. Urvalet nedan är helt subjektivt.

Överflyttning av mänskliga egenskaper till ting.

Detta roliga knep använde Plum ofta. T.ex.: *tände en tankfull cigarett, rände en omtumlad gaffel i korven och läppjade på ett dystert skedblad soppa.* I dessa fall har Hammar troget följt Plums original. Men helt i Plums anda tog Hammar till detta knep då och då, också när Plum inte gjorde det.

He reached automatically for his eyeglass and was polishing it meditatively... Hammar lade till en näsduk som hon försåg med känslor: *Han tog automatiskt åt monokeln och stod och putsade den med en bekymrad näsduk...* (En pelikan på Blandings)

He chewed his lower lip dubiously. Hammars version är klart roligare: *Han tuggade på en skeptisk underläpp.* (Galahad på Blandings)

Och jag tog en högdragen smutt te. Originalet: *And I drank a modicum of tea, with a good deal of hauteur.* (Förträffligt, Jeeves!)

Brott mot grammatikens regler, 'fel' ordföljd, 'galna' böjningar, förvrängda ord mm.

She was not actually singing, but she stopped only just short of it. Hammar visade språklig kreativitet: *Hon sjöng inte direkt, men ingen kunde ha varit på vippnare.* För mig känns denna ordlek helt i Plums stil. (Bland lorder och drönare)

This abrupt announcement of my betrothal to a girl of whom I took the gravest wiew... Hammar lekte med orden på ett kul sätt: *Detta oväntade tillkännagivande av min förlovning med en av de räddaste flickor jag var för...* (Jeeves och feodalandan)

Gertrude assured him that mincing was the very last thing that would happen to her words. Hammar valde ett känt svenskt uttryck och vände med komisk effekt på ordföljden: *Gertrude försäkrade honom att fingrar var det sista hon tänkte lägga emellan.* (Smycken, tycken och Monty Bodkin)

En rolig förvrängning av uttrycket 'stå på god fot': *Hela den veckan stod vi på ganska spända fötter med varandra.* Originalet: *Relations continued pretty fairly strained all through the rest of the week.* (Förträffligt Jeeves!)

I was more or less aghast översatte Hammar med ett förvrängt uttryck: *Jag vet mig sällan ha känt mig slagnare till slant.* (Förträffligt Jeeves!)

Connie filosoferar om Clarence: *He was amiable, he was clean, sober and obedient, but the marbles in his possession were virtually nonexistent.* Underbar formulering av Plum och Hammar var inte sämre: *Han var snäll, han var proper, nykter och skötsam men vad han hade på loftet var obestridligen tomtar.* Ordföljden gör hela effekten. (En pelikan på Blandings)

'And the Duke won't give the green light?' 'Not unless I can find some way of making him.' Hammar bytte ut bilden med ljussignal mot en minst lika kul och konstruerade ett nytt roligt verb: *"Och hertigen sätter sig på bakhasorna?" "Ja, och allt hopp är ute om jag inte kan hitta på ett sätt att få honom att sätta sig på dem."* (En pelikan på Blandings)

Allusioner med roliga förvrängningar

Plum alluderar på Psalm 42: *You know how harts pant for cooling streams when heated in the chase.* Hammar tog sig ännu större frihet om hjortars beteende: *Kommer ni ihåg det där om hjorten som trängtar till den klara vattubäcken i stridens hetta.* (Som det anstår en Wooster)

Lord Ickenham säger: *The Boss being away, I am playing hookey at the moment.* Ordagrant skolkade han, men Hammar gjorde i stället en rolig travesti på talesättet om råttorna: *Medan chefen är borta dansar jag på bordet.* (Farbror Fred i vårhumör)

I bring a fresh mind to the job. Hammar valde att alludera på Matteus 9:17: *Jag gjuter nytt vin i gamla läglar.* Effekten blir komisk eftersom detta i Bibeln är en bild för något som man ska undvika. (Smycken, tycken och Monty Bodkin)

Fyndiga allusioner till svenska källor.

Plum alluderade ofta roligt på t.ex. Bibeln, gamla romare och engelska skalder. Hammar gjorde allusioner med en svensk referensram. Jag ser det som ett kul sätt att anpassa texten till en svensk läsekrets och finner det helt i Plums anda. Jag har hittat allusioner t.ex. på Ulf Peder Olrog, Alice Tegnér, Erik Axel Karlfeldt, Esaias Tegnér, Bengt Lidner, Johan Henrik Kellgren, Verner von Heidenstam, Gullan Bornemark, Bernhard Elis Malmström, Karl XII, samt gamla schlagers som sjungits in på stenkakor av Ulla Billquist resp. Ernst Rolf.

Mr Appleby vill dra sig tillbaka från rånen och Plum alluderar på Woodworth: *How dear to my heart are the scenes of my childhood.* Hammar bytte ut Woodworth mot en kul förvrängning av von Heidenstam: *Jag längtar stenarna där barn jag stal.* (Brukar betjänter begå bankrån?)

This is a good thing. I will push it along. Hammar alluderade på Karl XII (enligt Voltaire): *Det här var ju alla tidars. Detta skall hädanefter bliva min musik.* (Wodehouse om Wodehouse)

Bright eyes, rosy cheeks ... Hammar alluderade på Alice Tegnér: *Piggare än ett dussin mörtar med rosor på kinden och solsken i blick! ...* Kul idé med mörtar med rosor på kinden. (Cocktaildags)

'He cometh not', he would say. Hammar tolkade det med en med en blinkning åt Tegnér's Frithiofs saga: *'Det dagas ren och Bertram synes icke', skulle han säga ...* (Jeeves och feodalandan)

Today, moreover, he was loving everybody. Dessa känslor tolkade Hammar roligt med ett citat från Bengt Lidner: *Lägg därtill att Gally denna dag kände det som om varhelst en usling fanns, så var denne u. hans vän, hans bror.* (En pelikan på Blandings)

Bertie kvintilerar: *Mind you, I don't know how long it will last.* Hammar använde, i kul omformulering, en känd schlager: *Jag räknar den lyckliga stunden allt vad jag orkar, för ho vet hur länge den varar.* (Underbart Jeeves!)

Mr Llewellyn beklagar sig inför Monty Bodkin över en lunch där han bjudits på en 'vegetarisk anka', gjord på kålrötter: *I wish you wouldn't call it lunch. It was a mockery.* Monty svarar vitsigt: *A mock duckery.* Hammar lyckades att i Montys korta svar alludera på både Erik Axel Karlfeldt och Walt Disney: *Den kål de svage kalle anka?* Man kunde tro att Hammar var göteborgska! (Smycken, tycken och Monty Bodkin)

Svenska roliga uttryck, ofta med förvrängningar.

Tails up, Aunt Dahlia, säger Bertie och får svaret *Tails up be dashed.* I Hammars version säger Bertie: *Upp med hakan faster lilla. Inte hänga läpp så där!* Hon svarar: *Jag hänger så många läppar jag vill!* Ett mycket Plumskt sätt att leka med ett uttryck. (All right Jeeves!)

En ordväxling mellan Tipton Plimsoll och en polis i häktet: *'Can you beat that for irony?' The policeman said he was unable to, but seemed to see no cause for despair.* I Hammars tolkning: *'Om inte det kan kallas ödets ironi så vill jag vara skapt som en nors.'* *Konstapeln sade att en nors var precis vad han ville vara skapt som också men tillade att han inte såg någon anledning att kasta yxan i sjön.* Hammar förbättrar dialogen genom att tillföra norsens, låta den återkomma med omvänd ordföljd, samt med yxbilden. (Galahad på Blandings)

... bang comes the spanner into the machinery and there you are. Hammar är bra på att kombinera talesätt: *... kör det käppen i hjulet, och så står man där med lång näsa.* (Alla tiders Wodehouse)

Detta är bara axplock ur rabatten. De svenska texterna innehåller fynd!

På hemsidan www.wodehouseforskning.weebly.com finns också artiklar om andra översättningsfrågor:

- Hur översätta 'Lord love a duck!'
- Hur tolka/översätta en Plumsk favorit: 'with his hair in a braid'?
- Vilka är de engelska uttryck som Hammar har översatt med frasen 'vill jag vara skapt som en nors'?